

INHOUD

- Advertenties.
- Een brandbrief.
- Henri Van de Velde.

Rek.nr 954-7353871-55
"Norbert de Vrijter" V.Z.W.
p.a. Jos Aerts, Boskant 17
2275 Lille

afgiftekantoor 2275 Lille

MEDEDELING

- **Voorstelling jaarboek + inhuldiging**
16de eeuwse bornput : 25 + 26/2/1995.
- **Restaureren vonden opgravingen Poederlee**
elke maandag om 19.00 uur in "Hof d'Intere"
te Wechelderzande.

DRIEMAANDELIJKS KONTAKTBLAD
VAN DE HEEMKUNDIGE KRING
'Norbert de Vrijter'

Elfde jaargang nr 46
oktober '94.

insert-reklame

Een "Brandbrief"

Naast roof en moord is het afbranden van een huis of hoeve wel zowat het ergste wat een gezin overkomen kan. Hoe ver men ook teruggaat in 's mensens' historie is het dreigen met "vuur en zwaard" een vorm van vrijbuitelij geweest die regelmatig werd toegepast. Het waren niet altijd legerbenden die op deze manier steden en dorpen onder druk zetten om geld en foerage te bemachtigen. Ook een individuele stedeling of landsman werd wel eens met dergelijk terrorisme geconfronteerd. Kreeg men de schrijver van een brandbrief te pakken, dan had hij meestal wel zijn beste dagen gekend.

Tussen het archivalisch varia van Lichtaart vonden we bij toeval een dergelijk stuk.

Het betrof een brief, gedateerd 20 april 1818, gericht aan de heer Procureur des Konings en ondertekend door de burgemeester van Lichtaart, P.H. Raeymaekers.

Het stuk was naar de tijd waarin het geval zich voordeed in het frans gesteld. Al waren de Fransen hier niet langer meer de baas, dat was ondertussen Oranje geworden, en was iedereen tot Nederlander "gepromoveerd", toch zou het frans nog ettelijke jaren de administratieve taal blijven.

Met zijn brief berichtte burgemeester Raeymaekers de Procureur van "...un evenement de plus terribles..." dat zich in zijn gemeente had voorgedaan.

Op 19 februari had Jean Frans van Opstal, een landbouwer van het gehucht "Achterlé" omstreeks 5 uur in de morgen bij zijn deur een brief gevonden. Deze werd mij terstond gebracht.

Na de brief te hebben gelezen had de burgemeester zich naar de "Marechaussee" van Herentals gespoed en om bijstand verzocht. In zijn brief verklaarde Raeymaekers het handschrift niet te herkennen en evenmin vermoedens te hebben wie de schrijver kon zijn geweest. Bij de brief werd een "copie litterale de la lettre anonime" gevoegd. En deze ging als volgt.

Van Opstal

ik Laet weten als dat gij op den twintigsten April dat is maendag aenstaende savonds ten sevenuren salt brengen hondert en vijftig francs tot poeyel aen de hegKappel achter den autae daer leet een plank daer sult het onderleggen teweten 150 franken in een bors vast toegebonnen enden brief ook in de bors steken.

of ik sal uhuys en al wat u aengaet door het vier vernielen en gij aen iemant het segt sal ik u nog eens soo veel geld doen geven en als gij betaelt sal ik u mijn leven geen meervragen.

het opschrift was

Jan Froncus Van opstal tot Achtel.

Hoe de zaak zich verder heeft ontwikkeld blijft een open vraag.

A.C.J. Verdegem

HENRI VAN DE VELDE (1863 - 1957)

WECHELS VERST GEKENDE INWONER!

LEERLING EN VRIEND VAN SCHILDER A. HEYMANS!

EEN WERELDBEROEMDE ARCHITECT!

H. Van de Velde, 1878-79

H. Van de Velde, 1930

Wie in Wechel reeds gewandeld of gefietst heeft, heeft zich zeker al afgevraagd waarom de straatnaamborden in de vorm van een schilderspalet aangebracht zijn. Dit is niet alleen een pluim op het culturele hoofd van het gemeentebestuur maar ook een voor het artistieke Wechel van rond de eeuwwisseling.

Al wie naam had in de schilderswereld kwam hier lang of kort verblijven: o.a. Henry Van de Velde.

Waarom nemen we hem?

- **Omdat** hij hier gewoond en gewerkt heeft vanaf 21 oktober 1886 tot 1 mei 1890 op de zolderkamer van "De Keizer" bij Cesar en Fille Smans.

- **Omdat** dat kleine Wechel goed genoeg bevonden werd door één van de geniaalste persoonlijkheden om er vier jaar te verblijven.

- **Omdat** de tegenwoordige kunstwereld meer en meer bewust wordt van de uitzonderlijke kwaliteiten van deze kunstenaar.

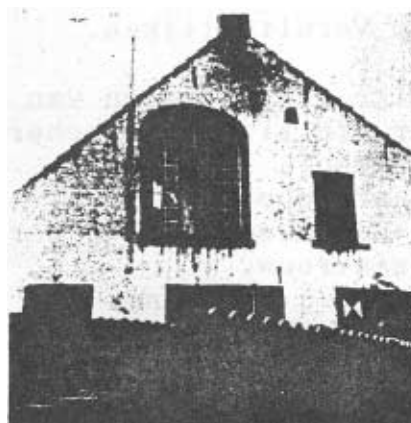
- **Omdat** hij de vriend was van koning Albert en koningin Elisabeth, Minister Huysmans, Peter Benoit, Van Gogh, Alfred Heymans, e.a.

- **Omdat** koning Leopold III dagelijks aan zijn bureau zat, door hem ontworpen.

- **omdat..... omdat !**

Herberg De Keizer, Wechelderzande
1886

Ateliergezicht, Wechelderzande

Henry werd geboren in een apotekersgezin op 3 april 1863. Zeven kinderen werden door vader en moeder Van de Velde, op het Falconplein 23 te Antwerpen, grootgebracht. Hij werd leerling in het Atheneum en volgde aldaar de oude humaniora en sprak meestal Frans. Zijn veelzijdig talent speelde in zijn jeugd parten, zo hij aanvankelijk niet wist of hij musicus of dichter, schilder of architect zou worden.

Henry ziet bijna dagelijks Peter Benoit, componist en dirigent, huisvriend van de kunstzinnige apoteker Van de Velde. De jongeman imiteert Benoit door op grote bladen te componeren. Dat wil zijn vader niet. Deze verbiedt zijn zoon daarmee verder te gaan en werpt de bladen in het vuur. Is het dat wat hem meer aan zijn moeder bindt dan aan vader?

Later waande hij zich voorbestemd tot de literatuur. Gedurende een verblijf te Parijs maakt hij daar kennis met de Franse schilders. Daarna verblijft hij enkele tijd in Kalmthout, waar hij A. Heymans leert kennen. Deze raadt hem aan naar Wechel te komen, wat hij dan ook doet in 1886.

Van de Velde kent hier in "De Keizer" moeilijke jaren. Welke richting zal hij uitgaan? We krijgen nu het beeld van de met zichzelf vechtende, begaafde, jonge schilder.

Daarbij komt zijn moeder bij hem inwonen te Wechel. Zij leed aan kanker en overleed te Boechout op 22 juli 1888. Hier schildert hij zijn moeder, waarvan hij zielsveel hield, menigmaal.

Toen hij in 1886 de artiestenkolonie van Wechel bezocht, was hij aanvankelijk van plan er maar kort te blijven. Hij bleef er vier jaar. Hij ontmoette hier de schilders Heymans, Flor Crabeels, Jaak Roseels en Isidoor Meyers. In die periode maakte hij talrijke tekeningen van boeren die op het veld aan het werken waren. Zoals anderen van zijn generatie zag hij het landelijk leven als een toevluchtsoord, ver van de beginnende geïndustrialiseerde samenleving.

Hoewel Van de Velde uit een burgerlijk milieu stamde, in de stad was opgegroeid en in Parijs gewoond heeft, schilderde hij het stadsleven uiterst zelden. Hoewel hij zich met de boer identificeerde, kon hij dat slechts via het schilderen van het boerenleven veruiterlijken.

Slechts enige schilderijen van zijn Wechelse periode:

- Boer die zijn zeis scherpt (een pik) (zie onderaan).
- Boerenhof.
- De aardappelogst.
- Korenschoven voor de kerk van Wechelderzande.
- De wasvrouw.
- Vrouw bij het raam.

In 1889 publiceerde hij zijn eerste artikel, een studie over het werk van zijn vriend J.A. Heymans, in het Frans.

De Wechelse schilders willen hem benoemd zien als architect te Turnhout; wel slaagt hij als eerste in het examen daarvoor uitgeschreven, met 98% van de punten, maar de kortzichtige dorpspolitiek te Turnhout ziet hem over het hoofd.

In 1894 trouwt de 31-jarige kunstenaar met Maria Sethe uit Ukkel. Tijdens hun huwelijksreis in Nederland brachten zij een bezoek aan de weduwe van Theo Van Gogh.

Theo Van Rysselberghe (1862-1926) maakte in 1890 een prachtig portret van **Maria Sethe**, de latere vrouw van Henri Van de Velde.

T. Van Rysselberghe, *M. Sèthe*

In het begin van 1895 vroeg Van de Velde's schoonmoeder hem om haar huis te vernieuwen. Ook leende Mevrouw Sethe hem het geld om op haar landgoed te Ukkel een huis te bouwen. Hier in zijn eerste woning, "**Bloemenwerf**" kreeg hij de mogelijkheid om zijn ideeën over de binnenhuisinrichting en de meubelen te verwezenlijken.

De nog bestaande woning "BLOEMENWERF" te Ukkel

Zijn belangrijkheid op het gebied van de architectuur ligt in zijn verzet tegen de navolging van de historische stijlen. Hij wil iets nieuws, iets anders! Hij wordt in ons land de leider van de "**Nieuwe Stijl**".

Het buitenland ontdekt zijn bekwaamheden. Opdrachten volgen uit Parijs en uit Duitsland. In dit laatste land gaat hij zich vestigen van 1900 tot 1917. De hertog van Saksen bindt hem aan zich als "**architect-raadgever**", die tot taak heeft het esthetisch peil op gebied van architectuur van het land, op te voeren. Hij heeft werk bij de vleet. Zijn invloed op de moderne stijlontwikkeling in Duitsland is bijzonder groot geweest.

Zwitserland had hem ook graag, maar van 1921 tot 1925 verblijft hij in Nederland. Hij bouwt aldaar het beroemde museum van Atterlo. In 1923 wil Kamiel Huysmans, destijds minister, hem laten benoemen tot directeur van de Antwerpse Academie, maar men neemt een schilder.

Hij wordt gevraagd in vele landen van de wereld om er voordrachten te houden of om er te werken. zo reist hij naar Griekenland, Egypte, Algerije, Engeland en Amerika.

Nu pas begrijpen ze in België welke kracht Van de Velde geworden is. Kamiel Huysmans spant zich samen met koning Albert in om hem de middelen te bezorgen om een Hoger Instituut voor Architectuur en de decoratieve kunsten te scheppen.

Van de Velde wordt op 24 augustus 1926 bij de koning te Laken ontboden. Het prachtige complex van de oude abdij van Ter Kameren komt vrij en in oktober 1926 wordt hij benoemd tot directeur, 10 jaar houdt hij het vol. Hij wordt ook hoogleraar aan de Gentse universiteit en bouwt er het prachtige gebouw van de bibliotheek van de Gentse hogeschool.

Slechts in 1988 is men te weten gekomen dat hij ook de ontwerper was van een koninklijke trein. In 1937 oordeelde het bestuur van de NMBS dat de koning voor zijn verplaatsingen behoefte had aan een nieuwe trein. Er werd besloten drie metalen rijtuigen: een salon-, restauratie- en slaaprijtuig te laten bouwen. De nieuwe koninklijke trein kwam in dienst naar aanleiding van het officieel bezoek van koningin Wilhelmina van Nederland aan Brussel, op 23 mei 1939.

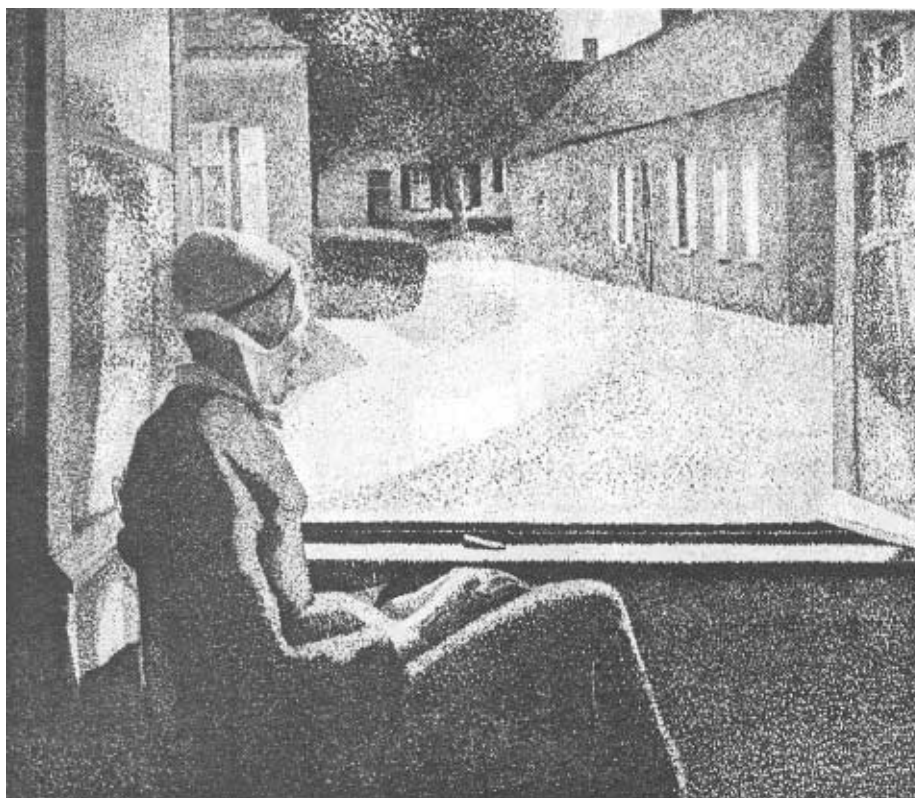
Een kijkje in het salonrijtuig van de koninklijke trein. Henry Van de Velde ontwierp zoals nu blijkt het interieur van het salon-, slaap-, en restauratierijtuig.

Na de tweede wereldoorlog werd de koninklijke trein onbeschadigd teruggevonden en voor het eerst opnieuw gebruikt op 9 oktober 1945 ter gelegenheid van een triomfantelijk bezoek van generaal de Gaulle aan ons land.

Nu staat hij netjes opgeborgen te Mechelen. In de zomer van 1976 kwam de trein voor het laatst buiten. Hij stond te kijk in Brussel-Zuid naar aanleiding van 50 jaar NMBS. De koning bracht toen een bezoek aan "zijn" trein.

Zeer waarschijnlijk is hij ook de ontwerper van het B-embleem van NMBS.

In 1939-1940 verblijft hij weer in Amerika voor de wereldtentoonstelling. Gedurende de oorlog (1942) sterft zijn vrouw en in 1947 verlaat de 84-jarige, ondanks het aandringen van koningin Elisabeth, zijn vaderland en woont nog 10 jaar in Zwitserland, waar hij te Zurich op 27 oktober 1957 overlijdt, 94 jaar oud.

Het schilderij, dat ons Wechelaars misschien het meest aanspreekt is: "**De vrouw bij het raam**", uit 1889. De schilder was toen 26 jaar. De vrouw zit bij het raam in "**De Keizer**" waar de schilder toen woonde. Zij kijkt naar "Den Hert".

Dat oude beeld uit Wechel heeft hij voor het nageslacht bewaard, en dat kennen wij nog. Heel waarschijnlijk heeft die vrouw met de muts op en de boerenkledij iets weg van Fille, de vrouw van Cesar Smans, de cafebazin.

Al bevindt dit meesterwerk (1,11 m op 1,25 m) zich nu in het museum te Antwerpen, het heeft de wereld rond gereisd bij tentoonstellingen. In 1890 te Brussel en Parijs, in 1893 te Munchen, in 1958 te Zurich, in 1962 in Nederland, in 1963 te Stuttgart, in 1968 te New York, in 1976 te Den Haag en in 1979 te Washington.

Voor enige jaren hadden wij dit werk graag gezien te Wechel tijdens de tentoonstelling van de Wechelse School, maar het was te duur voor de portemonnaie van het Feestcomité.

J. Van Olmen